

Архів з бідоку
Чортківського - Березанського округу ОУН

ПАПКА

ДЛЯ 144

паперів

Звіт Чортківського крайрайону ОУН про
вибори до місцевих рад депутатів
трудящих 21 грудня 1947р.
Примітно відпис передвиборних газет.
Машинотписи

20 р.

Крайні дати: 15 березня 1948р.
Кількість документів: 2
Кількість аркушів: 13
Зберігати: постійно

З в і т

п р о "в и б о р и"

до місцевих Рад депутатів трудящих,
що відбулися 21 грудня 1947.

В другій половині місяця вересня 1947 р. Президія Верховної Ради УРСР опублікувала указ про переведення виборів до обласних, окружних, районних, міських, сільських та селищних Рад депутатів трудящих у дні 21. XII. 1947 р. Зарез по опублікуванні указу про переведення "виборів" по всіх р-нах терену розпочалась підготовка. В першу чергу переведено було збори партійних та адміністрації р-ну, на яких рішено приступити активно до підготовки майбутніх "виборів".

По виготовленні списків виборців та полагожденні адміністративних формальностей більшовики розпочали пропагандивно-агітаційну роботу. У всіх селах назначено т. зв. десятихатки та прикріплено агітаторів до кожної з них. Завданням агітаторів було переводити читки конституції, положення про вибори та іншої передвиборчої літератури. Крім того, агітатори мали завдання запізнати виборців з їхніми кандидатами в депутати, розповідаючи життєписи останніх. На поодинокі більші села Скала-Под. р-ну приділено по 150-200 брошур передвиборчої літератури та 10-20 плакатів і лозунгів, на менші села по 40-60 штук брошур та 10 шт. плакатів. В Товст. р-ні на кожне село припадало пересічно по 50 шт. передвиборчих брошур. Лозунги в цьому р-ні розпродувались на поодинокі села. Подібна кількість передвиборчої літератури була розповсюджена і в інших р-нах. Крім того були розповсюджені плакати зі знімками та життєписами кандидатів в депутати обласних рад. В Зал. р-ні тираж їх виносив 2.000. До передвиборчої агітації ангажовано теж районну та сільську адміністрацію, вчителів та місцевих комсомольців. Вчителі та комсомольці зобов'язані були переводити читки конституції та положення про вибори, виготовляти та розліплювати ключі і запізнавати виборців із біографіями кандидатів в депутати. В клубах появилася більша кількість передвиборчої літератури. В останні дні перед "виборами" розписані були ключі та розліплені плакати.

Запланована більшовиками робота в час передвиборчої кампанії не виконувалась як слід. Успіхи її, головню в пропагандивній ділянці, були незадовільні. Декуди "десятихатки" переводили свої заняття зовсім регулярно, по 2, а то й більше разів у тиждень, як напр., в селі Вербівка, Підпилип'я, Скала-Под. р-ну, Тут вирізнилися своєю працею такі агітатори: Новацевіч Анна, Козар Орися і Лабчук Іван /Підпилип'я/, Мороз Марія і Вітрук Осип /Вербівка/. Неменш інтенсивно працювали бурдяківські та озерянські комсомольці, Скала-Под. р-ну, Регулярні заняття в "десятихатках" відбувалися також в селах: Летяче, Королівка, Головчинці та Товсте, Товстенського р-ну. В сс. Лисівці і Товсте читки проводились майже щовечора. Проте, в більшому числі сіл агітатори майже зовсім не працювали. Вони, звичайно, договорювались із селянами, що, коли б хто спитав їх про те, чи вони вивчають конституцію, щоб говорили, що так. Ці агітатори переводили читки лише тоді, коли хтось з райцентру приїздив на перевірку. Вони за цілий час передвиборчої кампанії перевели не більше 5-6 читок конституції. Багато з них виконувало свою роботу під примусом, тому й ставилися до неї пасивно, а то й вороже. "Хай того шляк трафить, хто видумав ту дурну конституцію! Через неї я не маю спокійного вечора!" - сказав агітатор із с. Іванків, Скала-Под. р-ну. Часто при-

ізджали на села представники з р-ну та провіряли хід підготовки, щоб таким чином заставити агітаторів до праці, але це мало помагало.

Зовсім вороже приняло читку конституції населення. Селяни часто не приходили на заняття взагалі, а як вже приходили, то хіба зігнані більшовиками або застрашені ревними агітаторами, як, напр., Ковальова із с. Товсте, Товст. р-ну, яка грозила своїм слухачам вивозом на Сибір, якщо не будуть приходити на вечірні заняття. У багатьох селах селяни зовсім не відвідували "десятихаток". Навіть під примусом не було їх більше, як 4-5 чол. В підміських селах, а також в таких, де більшовики мають поширені свої впливи, населення відвідувало "десятихатки" частіше. Це робило воно звичайно зі страху перед репресіями зі сторони більшовиків або, як то кажуть, "для святого спокою". Вони часто висловлювались із кпинами про читку конституції та про агітаторів. "Куди йдете?" - питав один селянин. "Та йду на псалтиру, бо не дасть спокою. Кажуть, що будуть вивозити і арештувати, хто не піде", - відповідав другий. Передвиборчою літературою ніхто з населення зовсім не цікавився.

В кожному селі переведено було 3-5 передвиборчих зборів. Перші збори були присвячені обранню виборчої комісії. На слідуєчих зборах видвигано та приймає кандидатури. Збори переводили звичайно представники з р-ну. Деколи на збори приїздили голови РВК. Виступаючи на зборах, більшовики говорили про сталінську конституцію, про права, які вона забезпечує радянським громадянам, порівнюючи їх до прав в колишній Польщі або інших капіталістичних державах та про "широку радянську демократію".

Дня 13. XI. 1947. у с. Бурдяківці, Скала-Под. р-ну, виступаючи на зборах, голова РВК Наконечний сказав: "Сталінська конституція дає народові такі права, про які колись можна було лише мріяти". Щоби підтвердити сказане, навів приклад, що за панської Польщі покритка не могла показатися на вулицю, бо з неї насміхалися, показували на неї пальцями, а то й священик в церкві прилюдно ганьбив. Зате сьогодні в радянській країні такі дівчата завдяки широким демократичним правам користуються спеціальними пільгами партії у і уряду. Ними уряд піклується, їм допомагає".

В с. Гуштин, цього ж р-ну, уповноважений говорив: "Лиш сталінська конституція забезпечує народові такі великі права на вибори, лише в країні Рад народ має право видвигати і вибирати до свого уряду кого хоче".

Крім вихвалювання сталінської конституції, "радянської демократії" та закликів голосувати за кандидатів блоку комуністів і безпартійних, не забували більшовицькі промовці виступити проти українських повстанців, називаючи їх бандитами, запродавцями та всякими іншими поганими словами.

11. XI. 1947. у с. Цапівці, Товст. р-ну, уповноважений Романенко говорив: "Не слухайте бандитів, які обманюють вас, що буде війна з Англією і Америкою... Хто з селян буде їм помагати, того вивеземо на Сибір. В день виборів всі віддайте свої голоси за краєвих синів і дочок нашого народу, за партію Леніна-Сталіна!"

14. XII. 1947. у с. Ланівці, Скала-Под. р-ну, голова РВК Наконечний говорив до селян: "Ви годуєте бандитів, ви даєте харчі тим зрадникам, запродавцям українського народу, що продали себе капіталістичній інтервенції. Ви допомогли їм спалити сільський клуб. Якщо не пірвете з ними зв'язків або не підете голосувати, то всіх вас вивеземо на Сибір".

На збори населення не хотіло йти взагалі, а коли йшло, то лише насильно гнане більшовиками. Щоби перевести збори, більшовики змушені були йти до кожного селянина зокрема та під загрозою вивозу на Сибір або арештування гнати його на мітинг. Деякі уповноважені вживали досить "дотепних" заходів, як от: у с. Цапівці, Товст. р-ну,

дня 15. XII. 1947. більшовики зайшли в час Богослуження до церкви, наказали священикові перервати його, а людей вигнали з церкви на збори.

При спротиві селян побивали їх, лаяли та називали, як напр.: у с. Цапівці, Товст. р-ну, більшовик Ахмедчин побив селянку Приймак Тетяну за те, що вона не хотіла йти на мітинг. Деяким представникам не вдалося перевести збори тому, що населення не хотіло брати в них участі.

В с. Бедриківці, Зал. р-ну, приїхав нач. мвд Овчаренко з кількома міліціонерами та хотів перевести збори, але селяни не зійшлися і Овчаренко від'їхав з нічим.

В с. Дзвиняч, цього ж р-ну, приїхав уповноважений Костир'я та хотів перевести збори, але селяни не прийшли. Представник заквартирував у селі та думав провести збори на другий день, але і другого дня ніхто не прийшов.

В с. Ланівці, Скала-Под. р-ну, дня 7. XI. 1947. приїхав II-ий секретар РК КП/б/У Тимошенко та розіслав десятників у село, щоб скликали населення на мітинг. Від ранку до полудня ходили десятники по селі і нікого не привели. Тимошенко вигнав їх вдруге, але і другим разом ніхто з селян не прийшов. Тимошенко змушений був від'їжджати з нічим у район. Розлючений, погрозив на пращання: "Ми вас научим!"

18. XII. 1947. у с. Дзвиняч приїхав Павленко, упов. Пучков, кандидат у депутати до обласної ради Скобленок та 2-ох бійців. Вони хотіли перевести збори, але ніхто з селян не прийшов. На другий день ці ж самі більшовики насильно забрали людей з церкви до клубу і тут перевели збори.

12. XI. 1947. у с. Сапогів, Борщ. р-ну, "стрибки" зганяли насильно селян на збори, на яких виступав кандидат у депутати.

11. XII. 1947. у с. Волківці, Борщ. р-ну, більшовики насильно зганяли селян на мітинг.

На зборах, присвячених видвиганню кандидатів, більшовики допускалися знехтування волі народу, а радше накидували йому своє.

На зборах у с. Касперівці, Зал. р-ну, дня 13. XI. 1947. більшовики видвигнули кандидатом у депутати рай. ради Павленка. Питаючи селян, чи згодні вони з цією кандидатурою, не одержали жодної відповіді. Мовчанку присутніх, як звичайно, прийняли за знак одноголосної згоди і так опісля написали в рай. газеті "Перемога", що селяни с. Касперівці одноголосно обрали кандидатом у депутати Павленка. Подаючи число учасників зборів, збільшили його із 16-ти дійсних до 250 чол.

Подібно прийнято кандидатуру Сталіна в депутати с/ради с. Іванків, Скала-Под. р-ну. Дня 10. XII. 1947. секр. партії Троценко виступив на зборах у с. Іванків, та запропонував обрати Сталіна першим кандидатом у депутати Іванківської с/ради. Присутні селяни прийняли пропозицію мовчанкою. Тоді Троценко запитав селян вдруге і втретє, чи вони згодні з його пропозицією. Коли не одержав жодної відповіді, сказав секретареві зборів записати у протоколі, що населення одноголосно обрало тов. Сталіна в Іванківську с/раду. Дня 7 листопада 1947 р. у с. Ланівці, Скала-Под. р-ну відбулися збори, на яких мали бути обрані кандидати в депутати. Зборами проводив II-ий секретар РК КП/б/У Тимошенко, який "запропонував" обрати кандидатом у депутати рай. ради Мацину Миколу, а кандидатами в с/раду (Забудняк Миколу і Костюк Онуфрея. Запитавши, хто за тим, щоби вищезгадані люди були обрані кандидатами, не одержав жодної відповіді. Запитав вдруге і втретє, але населення мовчало. "Значить, ви згодні з моєю пропозицією?" - сказав Тимошенко. Тоді записали в протоколі зборів, що селяни із с. Лановець одноголосно затвердили кандидатуру вищезгаданих.

Часто, видвигаючи кандидатів у депутати, більшовики старалися замаскувати своє "демократію", намовляючи або примушуючи деяких се-

ляти подарати пропозиції. І так, напр., 28.XI.1947. у с. Цапівці, Товст. р-ну, уповноважений Романенко припоручив десятникові Пролево-му М. видвигнути на зборах кандидатуру Сталіна, Ворошилова, Будьон-ного. Коли десятник подав пропозицію, Романенко наказав піднести всім руки "за". Відтак запитав, хто проти, але "проти" не було ніко-го, бо скорше підносили всі руки "за".

Подібно наказали зробити представники з р-ну голові с/ради села Стрільківці, Борц. р-ну, Стецько Василеві. Він, збентежений, сказав: "Люди, ви знаєте, за кого ми маємо голосувати? Ми маємо голосувати за... Захара Заранцевича, ні, ні, перепрошую, то за Дорофєєва". Це викликало загальний сміх серед присутніх.

17.XI.1947. у с. Цапівці, Товст. р-ну, уповноважений Лещенко за-йшов до селянина Захаріїв Василя і наказав йому, щоб він виступив на зборах та говорив до людей, за кого мають голосувати. За невиконання доручення загрозив вивозом на Сибір. Селянин, боючись погроз, виконав доручення більшовика.

Видвигнувши кандидатів у депутати, більшовики почали улаштовува-ти зустрічі їх з населенням. День перед зустріччю замовляли в селі, де вона мала відбутися, обід та старалися підготувати населення. Та-ку підготовку переводилося перед зустрічами кандидата в депутати до обласної ради. В день зустрічі зганяли селян з дальших сіл, приїзди-ли представники з р-ну з оркестром та бійцями з мвд, як охороною. Вкінці приїздив сам кандидат в асисті голови райвиконкому або пар-тійних вельмож.

В с. Бурдяківці, Скала-Под. р-ну, відбулась зустріч кандидата в депутати облради Овчар Марії Михайлівної. Місцеві "стрибки" і ком-сомольці побудували для неї вітальні ворота та держали почесну стій-ку, а представники місцевої адміністрації вийшли її на зустріч з хлібом та сіллю. Виступаючи на зборах, кандидат в депутати розказа-ла населенню автобіографію та висловила вдячність партії за довір'я до неї. Підчеркнула теж своє соцпоходження та приналежність до ком-сомолу.

В с. Глубічок, Борц. р-ну, 12.XII.1947. відбулась зустріч з на-селенням кандидата в депутати Дорофєєва. Ранком приїхали автомашин-ною в село більшовики з ІІ-им секр. РК КП/б/У Тіщенком та з кандида-том Дорофєєвим Захаром Михайловичем. Збори почалися з відігнання гімну Радянського Союзу. Після промов, виголошених головою с/ради Парнєтою Василем та Тіщенком, виступив Дорофєєв. Розказавши біогра-фію, запевнив населення в тому, що він кожночасно готов віддати жит-тя за любимого вчителя Сталіна та за рідну батьківщину, якщо цього вимагатиме потреба. Майже за кожним реченням його промови оркестр грав "Інтернаціонал".

Зустрічі з населенням відбували теж кандидати в районні ради де-путатів. Вони, подібно як обласні, запевняли населення в тому, що будуть дбати про його інтереси та вірно виконувати накази партії більшовиків. Деякі з них оправдувалися перед населенням за свої кандидатури, як от: 14.XII.1947. на зустрічі кандидата в райраду де-путатів колгоспниці с. Волківці, Борц. р-ну, Кушик Марії, вона, ви-ступаючи з промовою сказала: "Люди, ви мене знаєте, якого я стану і положення. Вибрали мене в 1940 р., вибрали мене і тепер. Я цьому не винувата, я не просилася, а кривди нікому не зробила і не буду робити. Хай живе сам Сталін!" Присутні зустріли її голосним сміхом.

Подібно, як у мітингах, населення не хотіло брати участі і в зу-стрічах з кандидатами. Це змушувало більшовиків зганяти їх силою, що приносило їм дуже малі успіхи. Часте при такій "роботі" більшовики побивали селян, лаяли та грозили.

15.XI.1947. у с. Кошилівці, Товст. р-ну, уповноважений Романенко побив до крові селянина Ониськів Осипа за те, що він не хотів взяти участі в зустрічі з кандидатом у депутати. Цього ж дня в с. Цапівці

Романенко зайшов до сел. Мельник Миколи та казав йому йти до с. Кошилівці. Селянин відповів, що не піде, бо не має часу, і втік. Тоді Романенко, щоб застрашити селянина, списав протокол, обвинувачуючи його про нездачу контингенту молока і м'яса. Селяни, зігнані насильно більшовиками на зустріч, висміювали кандидатів та самі зустрічі.

В м. Товстє відбулась зустріч кандидата до обласної ради депутатів Голого. В час цієї зустрічі один із учнів середньої школи закликав до селян: "Чекайте, не товпійтеся, Голий миля не привіз!" На зустріч цю зігнано було людей із сіл: Лисівці, Шипівці, Головчинці і Королівка.

В с. Ворвулинці, Товст. р-ну, селяни, яких більшовики гонили зустрічати кандидата Голого, говорили: "Що нам іти дивитися на Голого, як ми самі голі".

В Заліщицькому р-ні переведені були окружні наради в сс.: Угринківці, Касперівці, Смильків і в м. Залішки. На нарадах були присутні голови виборчих дільничних комісій, голови і секретарі с/рад, голови кооперативів і другі. На нарадах виступали секретарі Р К КП/б/У з доповідями про організаційно-технічну підготовку до виборів у місцеві ради.

На одній з таких нарад виступив І-ий секр. Р К КП/б/У Зіненко, з'ясовуючи техніку голосування в цей спосіб: "Кабіни повинні бути подісловані тому, що при кожному підніманні куртин вони знидаються, а треба знати, що важко селянці приходитьсь зробити верету, та ще й тому, що селянин, який прийде ранком голосувати, можливо, не буде виспаний, він може в кабіні заснути і тоді доведеться зокрема кожною будити. При підчислюванні голосів треба вважати на ослабість селян в час голосування. Коли прізвище кандидата перечеркнуте, бюлетень важкий. Виборець не хотів прізвища зчеркнути, а підчеркнути, тобто висловити своє одушевлення кандидатом. Коли ж бюлетень роздертий, - ясно, селянин радий, що голосує у власній державі, дріжачими руками розкладав його і нехотючи роздер. Щоб бюлетень був неважкий, він мусить бути так олівцем зачерканий, щоб ні одної літери не було видно".

В час наради в с. Касперівці, Зал. р-ну, один із присутніх селян, будучи п'яним, заспівав уголос:

"Гол, дурні босяки,
Московська голота,
Пропадете на Україні
Так, як і німота!"

За це його усунули з залу.

Учасники нарад з'їхалися головно під примусом. Подібно теж ^{за}зв'язані складені більшовиками листи до Сталіна і Кагановича.

Важливу роль у підготовці до "виборів" відіграли війська ^{МВД} і МГБ. Вже у перших днях по опублікуванні речіння "виборів" вони посилили репресії серед населення, щоби терором викликати заломання серед мас і таким чином зробити їх нездібними до спротиву. Тому теж переводили часто ревізії, наскоки, арештування, протоколювання та інше. В своїй "роботі" часто допускались побойові поодиноких селян, насильств, а то і вбивств. У першій половині місяця грудня по всіх селах поодиноких р-нів заквартирували гарнізони військ мвд, що спричинило посилення репресій. Ці війська мали за завдання остаточно підготувати психічно маси до переведення "виборів". В Товст. р-ні була розміщена частина військ ЧА. Бійці із цієї частини ходили по селі та просили у людей істи, часто без зброї. Зброю брали тоді, коли відходили далше від місця постю. Деякі з них входили в розмову з селянами. І так один із них сказав до селянки с. Головчинці: "Коби вже якнайскорше здемобілізуватись та поїхати домів, хай би люди не нарікали на мене. Чи ж мені хочеться тут сидіти та стерегти тих пачок? Чи ту пачку хтось вкраде? Але кажуть, та й мушу". Загалом, бійці з ЧА не проявляли інтенсивності в операціях. Ніщо по се-

лі не ходили, скликали людей із села та казали їм сторожити себе. Якщо сторожі не приходили, то бійці йшли почувати до райцентру. Подібний випадок мав місце у с. Головчинці. Гарнізони з частини ЧА квартирували лише по підміських селах. У віддалених оперували гарнізони військ мвд. Вони тісно співпрацювали з місцевими оперативними бр-івками. По інших р-нах частини ЧА не було. Були лише частини військ мвд, які з початком місяця грудня послали свої дії.

8.XII.1947. в с. Глубічок, Борщ. р-ну, більшовик з гарнізону зайшов до селянки Бурлак Ольги /літ 40/ та намагався знасилувати її. Коли вона оборонилася, більшовик, важко побивши її, відійшов.

Дня 16.XI.1947. у с. Глубічок оперативний мго Халінін протоколював слідуючих селян: Ониськів Миколу, Парнету Павла, Сакундяк Дмитра, Орловського Михайла, Слободян Миколу, Градову Вікторію, Фединин Івана, Царук Остапа, Шумеляк Михайла, Синижук Дмитра, Татарин Олексу, Буркацького Дмитра, Макогонів Томка. В час протоколювання питав про їхнє ставлення до майбутніх "виборів" та про українських повстанців.

Дня 17.XII.1947. у с. Шупарка, Борщ. р-ну, більшовики застрілили селянку Антошок Анну та залишили вбиту на дорозі /вона втекла з Сибіру/.

12.XII.1947. у с. Колодрібка, Зал. р-ну, більшовики побили селянина Борщ Гриця і його жінку Анафію, Присяжнюка та кількох хлопців, яких зустріли на дорозі.

28.XI.1947. у с. Садки, Товст. р-ну, опергрупи Шалегіна і Полунця переводили ревізії у селян: Савоцького Андрія, Скрипник Анастасії, Сосанчин Семена та Понок Остапа.

3.XII.1947. у с. Кошилівці, цього ж р-ну, опергрупа Камінського переводила ревізії в селян: Марчинин Ірини, Голінатого Лукіяна, Рівного Івана, Тихоліз Василя, Приймак Евдокії та інших. Перед "виборами" оперативні групи Товст. р-ну арештували 29 осіб.

Крім явної терористичної акції більшовики вели теж шептану про пропаганду, застрашуючи селян вивозом на Сибір, арештами, конфіскацією майна та іншим. До цієї роботи ангажували своїх агентів.

Кожний р-н поділений був на відповідну кількість округ по виборам до обласних, районних, міських та сільських рад.

По виборам до облради Скала-Под. р-н належав до Чортківської округи і вибирав одного депутата - Овчар Марію Михайлівну.

Товст. р-н поділений був на 2 виборчих округи і вибирав 2 депутатів - Гелого В. К. та Золоту П. О.

Заліщицький р-н поділений був на 2 округи та обирав 2 кандидатів - Скобленюк О. і Тиц-енко О.

Борщівський р-н поділений був на 2 округи та обирав 2 кандидатів - Дорофеева З. М. та Голубець Сабіну М.

По "виборам" до районних рад кожний район був поділений на відповідну кількість округ, залежно від числа населення. Кожна округа обирала одного депутата.

В Скала-Подільському р-ні вс.: Турилече, Іванків, Мосяч, Озеряни, Рудки /цигани/, Ланівці та Скала-Подільська начисляли по 2 округи та обирали по 2 депутатів.

В Товстенському р-ні було 25 виборчих округ. Кожне село становило округу. В

В Заліщицькому р-ні була 31 округа. Тут теж деякі села начисляли по 2.

В Борщівському р-ні начислювалось теж 31 округа.

По виборам до міських рад у Заліщицькому р-ні начислювалося 36 округ, в Борщівському стільки ж само.

По виборам до сільських рад кожне село було поділене на відповідну кількість округ, залежно від числа населення.

В Товстенському р-ні кожне село ділилося на 10 або й більше округ, в Заліщицькому начислювалося їх 294, в Скала-Подільському де-

які села мали навіть по 25 округ. Менші по 9. Ці ж менші села по "виборам" до районної ради були з'єднані по кілька в одну округу. І так Вербівка, Підпилин'я і Залуче творили одну округу, Гуштин, Дубівка і Бурдяківці теж одну.

Технічне переведення "виборів" пройшло за старою, вже зною нам формою. Ще ввечері 20.XII.1947 р. більшовики зігнали у багатьох селах виборчі комісії, адміністрацію сіл та джурних до приміщення виборчої дільниці, де була теж урна. У с. Колодрібка, Зал. р-ну, напр., було зігнано 160 чол. у с. Зозулинці, цього ж р-ну, - 110, у с. Дунів - 70 чол. Почавши в 4-ої год. ранку за моск. часом, подекуди в 5-ої, присутні у виборчій дільниці вкидали перші бюлетені до урни, відтак усі десятники та джурні йшли скликати людей на "вибори". В с. Бабинці, Борщ. р-ну, більшовики зігнали всіх людей ще ніччю з 20 на 21 до приміщення виборчої дільниці. Подібно робили теж більшовики й в селі Шупарка цього ж р-ну.

Коли селяни не хотіли слухати десятників, тоді в село вирушали біжці з мвд і силою приводили неслухняних.

В с. Кошилівці, Товст. р-ну, більшовики зайшли до селянина Николки Івана, який ще спав. З криком накинулись на нього та хотіли його бити за те, що він ще не проголошував. Застрашений селянин надів голубітьки чоботи та пішов голосувати.

Марчизин Каролину з цього села вигнали більшовики майже невідіту до приміщення виборчої дільниці.

Виборчі кабінки були побудовані так, щоби можна було ззовні бачити, що діється всередині. Уповноважені з мвд та мвб постійно стежили за кожним рухом виборця, який входив до кабінки; часто, не допускаючи його в кабінку, казали кидати бюлетень прямо в урну.

В с. Лосяч, Скала-Юд. р-ну, коло урни стояв міліціонер П'ятницький та викрикував до виборців: "Кидай скоро, а то нема часу!"

Коли, напр., селянин Захарів Петро із с. Кошилівці, Товст. р-ну, хотів прочитати, що написано на бюлетені, більшовик так сильно штовхнув його, що він опинився біля дверей.

Населення, застрашене більшовиками, звичайно, чинного спротиву не ставило.

В с. Товсте населення говорило: "Чи я піду голосувати, чи не піду, то "вибори" пройдуть під 100-процентним успіхом".

Багато селян брало участь в голосуванні зі страху перед вивозом на Сибір, інші, знова, "щоби позбутися біди". Щоправда, була частина населення, яка взагалі участі у "виборах" не брала, але це траплялося лише у поодиноких селах.

В с. Туриньче, Скала-Юд. р-ну, не голосувало 50 виборців, у селі Синьків, Зал. р-ну, - 80, в с. Зозулинці, цього ж р-ну, - 30 бюлетенів пропало, 10 було почеркнута, в с. Мишків голосувало лише 98. В с. Іванів Зел., Зал. р-ну, виявилось в урні 30 противиборчих лєточок. В цьому ж селі під час голосування оркестр грав український національний гімн "Ще не вмерла" та пісню "Н-е пора". В с. Блицанка, Зал. р-ну, уповноваженому Циганкову виборці напхали в кишені противиборчих лєточок, в с. Синьків, цього ж р-ну, селяни почепили на плечі противиборчу лєточку. У підміських та охоплених більшовиками селах участь у "виборах" взяли переважно всі виборці. В сс.: Ангелівка і Рожанівка, Товст. р-ну, більшовики нікого з виборців не гонили віддати свої голоси. В

Випадки чинного спротиву населення в час голосування були дуже рідкі. В с. Нирків, Товст. р-ну, напр., більшовики зайшли до селянина Лугового Тимофія та казали йому йти голосувати. Селянин відповів: "Забирайся мені з хати! Я у вашу владу не вірю. Я через вас так весною голодував. Ні я, ні моя жінка не підемо голосувати!"

В с. Бураківка, цього ж р-ну, більшовики арештували Грод Теодора /1928 р. нар./ за те, що він сховав бюлетень в кишеню, та важко його

побили.

Голосування покінчилося в усіх р-нах до полудня, лише в деяких селах поодиноких р-нів воно затягувалось довше, як напр. у селах Турильче та Іванків, Скала-Под. р-ну. Сюди приїздили: голова РВК Наконечний та ІІ-ий секр. партії Тимошенко, щоби приспішити хід "виборів". "Інді села вже давно покінчили, а ви ще до цієї пори не впорались. Кінчайте чимскорше, щоб до півгодини було все в порядку", - сказав голова РВК Наконечний до виборчої комісії в с. Турильче. Після цього виборча комісія підчислила виборців, які ще не проголосували та вкинула за них бюлетені в урну. Тоді Наконечний сказав до членів виборчої комісії: "Ви, товариші, ідіть додому на обід, а ми тут вже самі обчислимо голоси, а коли пообідаєте, то прийдете підписати протоколи." Члени комісії послухали його та відійшли. Наконечний, Тимошенко та секр. виборчої комісії Зайцева Зоя взяли за обраховування голосів. При обчислюванні бюлетенів з було перечеркнутих та Наконечний "порадив" Зайцевій обчислити, а скільки бракуватиме, додати та рівночасно підмінити перечеркнуті добрими. Цю обчисленні голосів виборча комісія підписала протокол, стверджуючи, що "вибори" пройшли зі 100-процентним успіхом.

По підписанні протоколів почали находити виборці, але їх відправляли домів з нічим. Селянці Дутківській Наконечний сказав: "Прийдіть пізніше". Подібно пройшли "вибори" і в с. Іванків, цього ж р-ну.

В с. Рудки /Цигани/, Скала-Под. р-ну, при урні були: оперативний Лукіянов, Ганкін і Петров. Вони не дозволяли селянам заходити в кабінети. Інші більшовики підганяли селян, лаючи їх: "Ідіть, ... ваму мати, голосувати, а то всіх вас вивізаєм!" - кричав до селян гарнізонник Буряк.

В с. Слобідка, Товст. р-ну, більшовики самі вкинули в урну понад 300 бюлетенів в урну, а селян відправляли додому з нічим, кажучи, що вже проголосовано. В с. Цапівці, цього ж р-ну, більшовики кинули в урну 44 бюлетені. До хворих і немічних з урною не приходили. Виповни з нею та бюлетенями на вулицю, самі вкидали в неї бюлетені та повертали у виборчу дільницю. В с. Бересток, цього ж р-ну, при обчисленні бюлетенів виявилось їх завелике число.

В с. Городок, Зал. р-ну, більшовики самі вкинули 295 бюлетенів, в с. Дзвиняч - 50, в с. Синьків /Богданівка/ - 80, а в с. Колодрібка виявилось при обчисленні около 70 бюлетенів забагато.

В багатьох селах усіх р-нів в час голосування в приміщеннях виборчих дільниць влади та улаштувано застави. Були теж буфети, де можна було купити горілку або вино та хліб на закуску, зібраний на день перед "виборами" в селян. Участь в танцях брала молодь лише підміських сіл, в інших селах танцювали учительки з бійцями та місцевими комсомольцями.

В останніх днях перед "виборами", а то і в самий день "виборів" у поодиноких р-нах появилися противиборчі летючки та кличі, видані українськими повстанцями. Населення дуже радо читало їх, а деякі з селян переховували, щоби в час "виборів" вкинути в урну. Більшовики, довідавшись про появу летючок чи лозунгів, йшли в село та знищували їх. Розлючені, часто накидалися на селян, обвинувачуючи їх в тому, мовляв, вони розліплювали летючки.

В с. Висічка, Борц. р-ну, Ж.ХІІ. 1947. більшовики арештували селянку Гаразда Люську за мнимий зв'язок з бандерівцями, а зайшовши до Грицюк Петра, перевели ревізію, в час якої підкинули, а відтак ніби знайшли 2 противиборчі летючки. Селянина арештували, а майно конфіскували та передали місцевому колгоспові.

Завдяки терорі та фальсифікації більшовики перевели "вибори" по плану, при майже 100-процентній участі виборців, які віддали свої голоси "за кращих синів і дочок свого народу" - кандидатів блоку комуністів і безпартійних.

У висліді переведених "виборів" до обласної ради депутатів були обрані:

по виборчих округах Заліщицького р-ну - 2 депутати -

1. Скобленок О., нар. 1901 р. у с. Печерне, Зал. р-ну, останньо замешканий в с. Жежава. За першої більшовицької окупації член виконавчого комітету с. Жежава, відтак інспектор держстраху у цьому ж селі. У вересні 1946 р. ініціатор організації колгоспу, якого зараз є головою.

2. Тищенко О., нар. 1898 р. у с. Григорівка, Дмитрівського р-ну, Чернігівської області в родині селянина-середняка. Влітку 1919 р. покликаний до ЧА, в 1920 р. - демобілізований з причини хвороби, член ВКП/б/ з 1920 р., з 1923 - 1946 р. секретар с/ради, відтак голова та секр. сільської партійної організації. З 1930 р. працює на пості народного судді. В листопаді 1939 р. працює прокурором Тернопільської області. В час другої імп. війни працював в органах військової прокуратури, а з окупацією більшовиками Тернопільщини працює знову обласним прокурором. Нагороджений орденом "Червоної зірки" і орденом "Трудового червоного прапора".

По виборчих округах Товстенського р-ну обрано два депутати:

1. Голий Василь Константинович, зав. ОблВНО, депутат УРСР, партійний.

2. Золота Павлина Йосипівна, нар. 1921 р. у с. Шипівці, Товстенського р-ну, колгоспниця місцевого колгоспу.

По виборчих округах Борщівського р-ну обрано 2-ох депутатів:

1. Дорофєєв Захар Миколаєвич - заст. голови виконкому Терн. обласної ради депутатів трудящих.

2. Голубець Сабіна Миколаївна - гром. м. Борщів. Видвигнута загальними зборами колгоспників артїлі ім. Тимошенка в с. Королівка.

По окрузі Скала-Подільського р-ну обрано 1 депутата -

1. Овчар Марія Михайлівна - учителька Н-ї с. Озеряни, Скала-Под. р-ну, дочка бідняків, комсомолка, родом з Озерян.

З інших р-нів відомостей немає.

До районної ради депутатів Заліщицького р-ну обрано 31 депутатів. З того 19 партійних, 3-ох комсомольців і 9 безпартійних /18 "східняків", 13 "західняків"/.

1. Зіненко В. Л., I-ий секр. РК КП/б/У.
2. Павленко Я. Т., голова РВК, партійний.
3. Мороз М. М., бригадир колгоспу "ім. Ворошилова" с. Торське.
4. Запорожан В. І., голова с/ради с. Синьків, кандидат партії.
5. Запорожець С. В., нач. РО м.б.
6. Кафлюк О. М., секр. с/ради с. Печерна.
7. Ружицький І. П., голова колгоспу "ім. Хрущова" с. Дунів.
8. Овчаренко Я. Д., нач. ро м.вд, партійний.
9. Котляр Г. Г., зав. РВНО, партійна.
10. Шкабарницький М. Д., II-й секр. РК ЛКСМУ, канд. в-партію.
11. Удоденко П. М., III-й секр. РК КП/б/У.
12. Шевченко І. Л., зав. райвідділу с.-г., партійний.
13. Чернишова О. С., учителька Заліщицької СШ, комсомолка.
14. Бірзул Т. М., зав. райплановим відділом при РВК, парт.
15. Боднар О. А., голова колгоспу ім. Шевченка с. Душиська.
16. Максименко Т. А., агроном райвідділу с.-г., комсомолка.
17. Шучко І. Ф., прокурор Зал. р-ну, парт.
18. Шп'якін М. Г., зав. райфінвідділом, парт.
19. Леусенко І. М., райвоєнком.
20. Масик Т. Т., колгоспниця колгоспу "Червона зірка" с. Голігради.
21. Гарбузяк М. М., домогосподарка м. Заліщики.
22. Гундорина М. М., нач. варильного цеху плодоконс. заводу., комс.

23. Занько Г. Ф., заст. дир МТС по політчастині, парт.
24. Солдатов О. С., зав. райздороввідділом, парт.
25. Скобленюк О. М., голова колгоспу "Правда" с. Жевава, канд. в партію,
26. Мартіросов Г. А., нарсуддя Зал. р-ну, парт.
27. Бричка Г. М., голова с/арид с. Новосілка.
28. Савірко Л. І., зав. III с. Костільники.
29. Шепітка В. П., заст. гол. РВК, парт.
30. Вашило С. С., секр. РВК, парт.
31. Гриценко М. М., ланкова колгоспу "ім. Стадіна" с. Дзвиняч.

До районної ради депутатів трудящих Товстенського р-ну обрано 25 депутатів:

1. Шевчук Марія Т., ланкова колгоспу "ім. Шевченка" с. Товсте.
2. Гарник І. Ф., зав. райвідд. охорони здоров'я.
3. Романенко Т. А., уповн. мінзаг'у, парт.
4. Слободянюк М. Т., II-ий секр. РК КП/б/У.
5. Ковальова З. Ю., редактор райгазети, парт.
6. Кожіль М. М., селянка с. Товсте.
7. Кравчук Т. М., голова колгоспу "XXX-річчя жовтня" с. Ворвудичі.
8. Качур Михайло К., дир. МТС с. Кошилівці, парт.
9. Ганзіна В. О., зав. райвідділом, парт.
10. Дацяк В. І., гол. с/ради с. Лисівці,
11. Новотарський П. Т., нач. ро МГБ, парт.
12. Мандзій Ф. Т., учителька нирківської НСШ.
13. Павленко К. П., зав. РайВНО, канд. в партію.
14. Стець І. М., механік МТС с. Кошилівці.
15. Корницька Г. Д., селянка с. Рожанівка.
16. Пригодок І. В., голова с/ради с. Королівка.
17. Павлик І. М., дир. Товст. райпромкомбінату, канд. в партію.
18. Толкачов І. І., I-й секр. РК ЛКСМУ.
19. Кауков Борис Т., зав. плановим відд. Товст РВК, парт.
20. Чортик І. Д., голова колгоспу "ім. Шевченка" с. Товсте.
21. Токар М. М., секр. РВК, номс.
22. Пасіченюк К. А., I-й секр. РК КП/б/У.
23. Микитенюк Ф. С., голова РВК, парт.
24. Золота П. М., ланкова колгоспу "ім. Вудьонного" с. Шипівці.
25. Буртник І. Ф., зав. райвідд. с.-г.

До районної ради депутатів трудящих Борцівського р-ну обрано 30 депутатів:

1. Терещ-енко О. М., I-й секр. РК КП/б/У.
2. Тищ-енко Д. В., II-й секр. РК КП/б/У.
3. Далеко І. З., зав. райздоровід.
4. Кравчук П. М.,
5. Кулик М. С., колгоспниця.
6. Маляренко Т. Н.
7. Самонін О. П., зав. РВНО.
8. Чистіков М. Д., гол. РВК.
9. Термос М. М., заст. гол. РВК.
10. Леськів Г. В.
11. Шиківська Н. М.
12. Лисак І. В., депутат до ВР УРСР, парт., гол. колгоспу.
13. Івенська В. С.,
14. Сельський Ф. П.
15. Молошова Г. С.
16. Гуртовий О. П.
17. Хархаль Г. Ф.

18. Шелест М. А.
19. Шлюхін Т. Д.
20. Грассовник Л. П.
21. Струк Ф. І.
22. Масик П. А.
23. Золотько К. У., нач. мвд.
24. Логвінова Г. П.
25. Заваригін П. К., нач. мтб.
26. Пташинська М. С.
27. Гелецький В. П., голова колгоспу с. Висічка.
28. Дьомін В. Е.
29. Каліновський Я. М.
30. Лук'янова М. І.

За даними з райгазети "Перемога" всіх виборців по округах Заліщицького р-ну було 19.644. Участь у виборах взяло 19,642 чол., що становить 99,99 %.

В усіх 362 округах Зал. р-ну голосувало за кандидатів блоку комуністів і безпартійних 19.622 чол., що становить 99,98 % від загальної кількості виборців. Проти голосувало 20 чол., що становить 0,02 %.

По виборам до обласної ради взяло участь у голосуванні 19.638 чол. По виборам у районну раду - стільки ж само. По виборам у міськраду взяло участь 2.714 чол. По виборам у сільські ради голосувало 16.914. Всі депутати з блоку комуністів і безпартійних. Болетені всі дійсні.

В дійсності вислід "виборів" виглядає наступне:

Ч. п.	Назва місцевості	Всіх голосувало	Проголосувало %	Не голо- сувало %	Завваги
1.	Бедриківці	940	94	6	
2.	Мишків	648	89	11	
3.	Дзвиняч	873	94	6	
4.	Городок	455	45	65	
5.	Синьків	985	92	8	
6.	Зозулинці	678			30 болетенів пропало, 10 перечеркнених

З інших сіл відомостей немає.

Вислід з "виборів" у Товстенському р-ні:

Ч. п.	Назва місцевості	Всіх голосува- чих	Проголосува- ло %	Не голосува- ло %
1.	с. Товсте	320 ос.	98,00	2,00
2.	м. Товсте	1680 "	97,97	2,03
3.	Ангелівка	170 "	100,00	-
4.	Бересток	265 "	84,87	15,13
5.	Бураківка	680 "	91,17	8,83
6.	Ворзулинці	756 "	94,98	5,02
7.	Головчинці	387 "	96,00	4,00
8.	Гинківці	363 "	97,80	2,20
9.	Дорогичівка	698 "	99,28	0,72
10.	Копилівці	453 "	100,00	-
11.	Королівка	208 "	100,00	-

Ч. п.	Назва місцевості	Всіх голосуючих	Проголосува-ло %	Не голосува-ло %
12.	Лисівці			
13.	Летяче	768 ос.	99,66	0,34
14.	Нирків	779 "	97,44	2,56
15.	Нагіряни	575 "	89,04	10,96
16.	Попівці	311 "	90,00	10,00
17.	Рожанівка	800 "	100,00	-
18.	Солоне	534 "	93,82	6,18
19.	Слобідка	540 "	100,00	-
20.	Сади	797 "	89,20	10,80
21.	Свершківці	627 "	99,04	0,96
22.	Хмелева	713 "	99,29	0,71
23.	Цапівці	1084 "	95,94	4,06
24.	Устечко	795 "	91,69	8,31
25.	Шипівці	457 "	87,72	12,28
26.	Шутроминці	584 "	100,00	-

Постій, дня 15 березня 1948 р.

С л а в а У к р а ї н і !

... зал.

С-2

В і д п и с
передвиборчих лозунгів

1. Всі на вибори! Віддамо свої голоси за кандидатів блоку комуністів і безпартійних!
2. 21 грудня будемо голосувати за кандидатів блоку комуністів і безпартійних!
3. 21 грудня - день виборів у Місцеві Ради Депутатів Трудящих.
4. 21 грудня всі, як один, віддамо свої голоси за кращих синів і дочок нашого народу.
5. Хай живе непобідимий блок комуністів і безпартійних!
6. Хай живе натхненник і організатор наших перемог - Й. В. Сталін!
7. 21-го віддамо всі, як один, свої голоси за кращу дочку жонаж /сина/ нашого народу /прізвище і ім'я кандидата в депутати/!
8. Хай живе найдемократичніша в світі сталінська конституція, яка забезпечує нам демократичні права на голосування!

- - -

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 13
(тринадцять) аркушів;
у тому числі літерні номери _____;
пропущені номери _____;
+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст
Посада
21 червня 2018 року

[Підпис]
(підпис)

J. Tarhamala
(ініціали (ініціал імені), прізвище)